

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

RESEARCH OF MAIN PROBLEMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF REGIONAL DEVELOPMENT OF UKRAINE AT THE MODERN STAGE

У статті розглянуто основні проблеми публічного управління регіональним розвитком України. Висвітлено складові реалізації регіональної політики. Проведено дослідження рівня економічного розвитку окремих територій на основі аналізування показників валового регіонального продукту. Встановлено, що регіони України відзначаються значною економічною диференціацією та наявністю структурних диспропорцій розвитку, що вимагає врахування цього фактору під час прийняття рішень у сфері публічного управління регіональним розвитком. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності публічного управління регіональним розвитком в Україні.

Ключові слова: публічне управління, регіон, місцеве самоврядування, реформи, децентралізація.

В статье рассмотрены основные проблемы публичного управления региональным развитием Украины. Освещены составляющие реализации региональной политики. Проведено исследование уровня экономического развития отдельных территорий на основе анализа показателей валового регионального продукта. Установлено, что регионы Украины отличаются значительной экономической дифференциацией и наличием

структурных диспропорций развития, что требует учета этого фактора при принятии решений в сфере публичного управления региональным развитием. Предложены мероприятия по повышению эффективности публичного управления региональным развитием в Украине.

Ключевые слова: публичное управление, регион, местное самоуправление, реформы, децентрализация.

The article deals with the main problems of public administration of regional development of Ukraine. The components of the implementation of regional policy are highlighted. The level of economic development of separate territories is investigated on the basis of the analysis of indicators of the gross regional product. It is established that the regions of Ukraine are characterized by significant economic differentiation and the presence of structural disproportions of development, which requires taking this factor into account when making decisions in the field of public administration of regional development. The measures for increasing the efficiency of public management of regional development in Ukraine are proposed.

Key words: public administration, region, local self-government, reforms, decentralization.

УДК 353.2

Машлій Г.Б.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту у виробничій сфері
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Постановка проблеми. Регіони України є важливими об'єктами публічного управління, від яких залежить соціально-економічна, політична, екологічна ситуація на лише на окремих територіях, але й у державі загалом. Проте нині ситуація свідчить про необхідність внесення кардинальних змін до системи управління регіональним розвитком і виходу його на якісно новий рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження аспектів публічного управління регіональним розвитком в Україні висвітлено в працях таких науковців, як М.А. Будник, О.І. Войтик, В.Ф. Горячук, О.І. Дума, М.В. Іжа, І.О. Дегтярьова, Д.Ф. Дуков, Т.О. Торгалло, А.О. Крупник, І.В. Тютюнник.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення та систематизація основних проблем публічного управління регіональним розвитком України на сучасному етапі та визначення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні Україна переживає надзвичайно складний період свого становлення. Окрім загроз, викликаних військовими діями на сході країни, що тривають вже більше чотирьох років і зумовлюють значні втрати людських, матеріальних та фінансових ресурсів, наша держава має вирішити низку

інших важливих проблем. Зокрема, нині вона перебуває у значній фінансовій залежності від зовнішніх та внутрішніх запозичень. Так, за останні вісім років сума державного боргу України зростає майже у 6,8 рази, і станом на 31 грудня 2017 року вона складає 1 374 995,5 млн. грн. Зовнішній державний борг України при цьому становив 1 374 995,5 млн. грн., а на його обслуговування в минулому році виділено 130,0 млрд. грн. [1]. Отже, реалії часу вимагають розроблення виваженої, економічно обґрунтованої та чітко структурованої стратегії управління державою та її регіонами, що передбачала би поступовий вихід зі складної ситуації та нарощування економічного потенціалу.

Нині в нашій країні відбуваються процеси децентралізації влади, тобто передача значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування. Перенесення процесів прийняття низки важливих управлінських рішень з центральних органів на місця має сприяти не лише зменшенню фінансового навантаження на органи центральної влади, але й більш ефективному формуванню та розподілу ресурсів регіонів з урахуванням пріоритетних для кожного з них напрямів розвитку, що має зумовлювати підвищення якості життя населення.

Як зазначають науковці, сьогодні регіональна політика вийшла за межі інтересів держав і регіонів та включає політики різних рівнів, а саме:

1) державну регіональну політику, яка реалізує загальнодержавні інтереси;

2) політику самих регіонів, яка реалізує інтереси регіонів під їх відповідальність;

3) регіональну політику об'єднань держав або регіонів, яка реалізує спільні інтереси учасників цих об'єднань;

4) регіональну політику зарубіжних держав, яка реалізує їх інтереси та цілі з регіонального розвитку на територіях інших країн;

5) регіональну політику недержавних структур міжнародного, державного, регіонального та місцевого рівнів [2, с. 32].

Одним з головних завдань системи публічного управління є забезпечення збалансованого економічного, соціального, екологічного та політичного розвитку територій країни. Проте регіони України відзначаються своїми особливостями форму-

вання та використання економічного потенціалу, а також різною ефективністю застосування інструментів управлінського впливу, що призводить до неоднорідності економічних результатів їх функціонування.

Для дослідження рівня економічного розвитку окремих територій проаналізуємо показники, що характеризують обсяги, динаміку та структуру валового регіонального продукту в регіонах України у 2016 році (табл. 1).

З даних табл. 1 можемо зробити висновок, що значення валового регіонального продукту як інтегрованого показника економічного розвитку у 2016 році значно відрізнялось по регіонах України. Найбільші його обсяги спостерігались у м. Києві (559,1 млрд. грн.). При цьому у 2016 році порівняно з попереднім роком приріст значення показника у згаданому регіоні складав 5,5%.

Дослідимо також внесок окремих регіонів у створення валового внутрішнього продукту України. За результатами діяльності у 2016 році най-

Таблиця 1

Показники валового регіонального продукту в Україні у 2016 році у фактичних цінах

Назва регіону	Вироблено валового регіонального продукту			
	млн. грн.	у відсотках до:		у розрахунку на одну особу, грн.
		загального обсягу	відповідного періоду попереднього року	
Україна загалом	2 385 367	100,0	102,4	55 899
Вінницька область	74 411	3,1	106,5	46 615
Волинська область	35 744	1,5	108,2	34 310
Дніпропетровська область	244 478	10,2	98,4	75 396
Донецька область	137 500	5,8	99,1	32 318
Житомирська область	47 919	2,0	105,2	38 520
Закарпатська область	32 390	1,4	97,3	25 727
Запорізька область	104 323	4,4	99,7	59 729
Івано-Франківська область	51 404	2,2	99,0	37 220
Київська область	128 638	5,4	105,7	74 216
Кіровоградська область	46 021	1,9	105,0	47 469
Луганська область	31 356	1,3	118,0	14 251
Львівська область	114 842	4,8	99,3	45 319
Миколаївська область	57 815	2,5	105,6	50 091
Одеська область	119 800	5,0	104,2	50 159
Полтавська область	116 272	4,9	97,9	81 145
Рівненська область	39 469	1,7	100,3	33 958
Сумська область	46 287	1,9	96,6	41 741
Тернопільська область	31 072	1,3	98,5	29 247
Харківська область	154 871	6,5	102,1	57 150
Херсонська область	38 743	1,6	102,8	36 585
Хмельницька область	48 859	2,0	104,7	37 881
Черкаська область	59 412	2,5	101,8	48 025
Чернівецька область	21 239	0,9	99,4	23 365
Чернігівська область	43 362	1,8	100,6	41 726
м. Київ	559 140	23,4	105,5	191 736

Примітка: дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Джерело: сформовано автором за джерелом [3]

більша частка валового регіонального продукту припадала на столицю України – м. Київ (23,6%). Серед областей України безумовним лідером за значенням цього показника була Дніпропетровська область (10,2%). Наступні позиції займали Харківська (8,5%), Донецька (5,8%), Київська (5,4%), Одеська (5,0%), Полтавська (4,9%), Львівська (4,8%), Запорізька (4,4%), Вінницька (3,1%), Черкаська, Миколаївська (по 2,5%), Івано-Франківська (2,2%) області. Житомирська та Хмельницька області відзначалися часткою виробленого валового регіонального продукту по 2% у кожній з них. Водночас у дев'яти регіонах нашої держави значення цього показника були ще меншими. Це було характерне для таких областей, як Кіровоградська, Сумська (по 1,9%), Чернігівська (1,8%), Рівненська (1,7%), Херсонська (1,6%), Волинська (1,5%), Закарпатська (1,4%), Тернопільська, Луганська (по 1,3%), Чернівецька (0,9%).

За критерієм темпів зростання виробленого валового регіонального продукту у 2016 році порівняно з попереднім роком до топ-5 регіонів України увійшли Луганська (118,0%), Волинська (108,2%), Вінницька (106,5%), Київська (105,7%) та Миколаївська області (105,6%). Найбільший спад у динаміці досліджуваного показника, а саме 3,4%, був характерний для Сумської області.

Щодо суми виробленого валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу, то найбільшим значення показника відзначалася столиця України, а саме 191 736 грн. Це більш як у 3,4 рази перевищило середній рівень по країні загалом. Найнижчі значення досліджуваного показника характерні для Чернівецької області, де значення валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу становило 23 365 грн., що

складає 41,8% середнього значення по Україні, та Луганської області (14 251 грн., або 25,5%).

Отже, на основі проведених вище досліджень можемо зробити висновок щодо наявності значної економічної диференціації регіонів нашої країни та структурних диспропорцій їх економічного розвитку. Для окремих територій також характерні значні відмінності щодо соціальних індикаторів рівня життя населення, сформованих культурно-історичних традицій та цінностей, екологічної ситуації, наявного природно-ресурсного потенціалу тощо. Все це робить необхідним врахування вищезазначених факторів під час вирішення основних завдань публічного управління розвитком регіонів України. Ці завдання можуть розглядатись на різних рівнях, а саме національному, регіональному та місцевому (рис. 1).

Нині здійснення публічного управління регіональним розвитком України є недостатньо ефективним, оскільки доводиться стикатися з низкою невирішених проблем політико-правового, інституційного, організаційного, науково-методичного, мотиваційного характеру. Це перешкоджає налагодженню результативного процесу вирішення соціально-економічних проблем місцевого розвитку. До основних таких проблем відносяться:

- 1) наявна нині недосконалість адміністративно-територіального устрою країни, що призводить до розпорошеності ресурсів між органами місцевого самоврядування різних рівнів;
- 2) недостатня узгодженість загальнодержавних, регіональних та місцевих програмних документів розвитку;
- 3) суперечності, що виникають стосовно дублювання повноважень та розподілу матеріальних та фінансових ресурсів між органами місце-

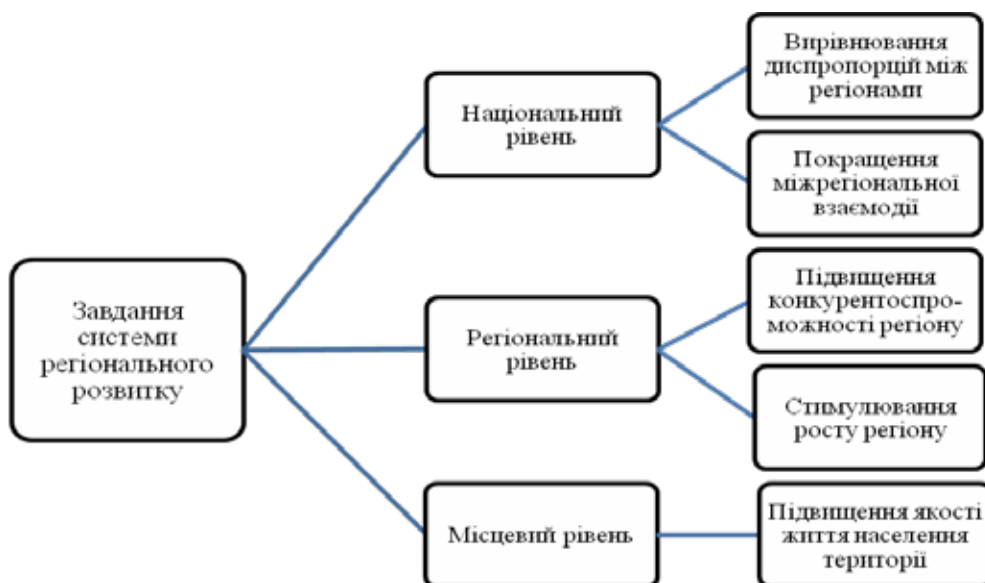

Рис. 1. Основні завдання системи регіонального розвитку

Джерело: сформовано автором за джерелом [4]

вого самоврядування та місцевими державними адміністраціями;

4) збереження практики «ручного управління» соціально-економічним розвитком регіонів (перевищення окремими посадовими особами своїх повноважень у взаємовідносинах з керівниками регіонального та місцевого рівнів призводить до непрозорості та суб'єктивізму в прийнятті рішень щодо визначення перспектив розвитку регіонів) [5];

5) надмірна політизація управлінських рішень (поширення на місцях практики реалізації окремими посадовими особами інтересів політичних сил порушує конституційні норми та демократичні принципи діяльності регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування, унеможливує забезпечення прав і задоволення потреб населення) [5];

6) наявність корупційних проявів та бюрократизму з боку окремих представників влади, що ускладнює процес та процедуру прийняття рішень у сфері регіонального розвитку, перешкоджає залученню інвесторів у регіони та реальній участі громадськості у вирішенні нагальних питань управління територіями;

7) недостатньо високий рівень професіоналізму серед представників державної служби на місцевому рівні, брак спеціальних знань для прийняття ефективних рішень депутатами місцевих рад;

8) відсутність налагодженої системи моніторингу якості публічних послуг на різних рівнях влади тощо.

Вирішення вищезазначених та інших проблем сприятиме підвищенню ефективності публічного управління регіональним розвитком в Україні. Деякі кроки в цьому напрямі вже здійснюються, хоча й повільно. Так, нині очікує розгляду у Верховній Раді проект Закону України про засади адміністративно-територіального устрою України (від 22 лютого 2018 року, реєстр. № 8051), внесений Кабінетом Міністрів України. Цей законопроект розроблений з метою законодавчого визначення основних засад адміністративно-територіального устрою України, порядку створення, ліквідації, встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних одиниць. Загалом законотворчий процес у сфері публічного управління регіональним розвитком повинен відбуватись більш активно та зважено, базуватись на врахуванні як позитивних, так і можливих негативних наслідків прийнятих рішень, сприяти реальним процесам нарощування потенціалу регіонів та можливостям його реалізації, зміцненню демократичних засад суспільного розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. В Україні існує значна диференціація регіонів за рівнем їх економічного розвитку, соціальними

показниками життя населення, культурно-історичних традиціями, станом екології, особливостями природно-ресурсного потенціалу тощо. Ці чинники необхідно враховувати під час вирішення основних завдань публічного управління в Україні. Нині ефективність публічного управління регіональним розвитком України є недостатньою, оскільки доводиться стикатися з низкою невирішених проблем політико-правового, інституційного, організаційного, науково-методичного, мотиваційного характеру. Розв'язання цих проблем створить передумови прискорення економічного, соціального, культурного, екологічного розвитку регіонів, сприятиме підвищенню якості життя населення та активній його участі в процесі вирішення регіональних завдань. Предметом подальших досліджень може стати розробка інноваційної моделі управління кадровим потенціалом регіону.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Державний борг України // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov>.
2. Дегтярьова І.О. Оновлення політики стимулювання економічного розвитку регіонів в сучасній Україні. Актуальні проблеми публічного управління в Україні: матеріали круглого столу (м. Суми, 11 червня 2015 року) / за ред. О.Ю. Крюкова. Суми: РВВ СОІППО, 2015. С. 32–34.
3. Валовий регіональний продукт у 2016 році: статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2018. С. 13–15.
4. Торгалло Т.О. Основні проблеми публічного управління регіональним розвитком України. 2014. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2014-2/doc/7/14.pdf>.
5. Будник М.А. Сучасний стан і перспективи державного управління регіональним розвитком України. Теорія та практика державного управління. 2009. Вип. 2 (25). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-2/doc/1/07.pdf>.

REFERENCES:

1. Derzhavnyy borh Ukrayiny. Ofitsiyyny sayt Minfinu Ukrayiny [State debt of Ukraine. Official site of the Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Dehtyar'ova I.O. (2015) Onovlennya polityky stymulyuvannya ekonomichnoho rozvytku rehioniv v suchasniy Ukraini [Updating the policy of stimulating the economic development of the regions in modern Ukraine]. Aktual'ni problemy publichnoho upravlinnya v Ukrayini: materialy kruhloho stolu. Sumy, RVV SOIPPO, pp. 32–34 (in Ukrainian).
3. Valovyy rehional'nyy produkt u 2016 rotsi (Statystychnyy zbirnyk) (2018) [Gross Regional Product in 2016]. Kyiv, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, pp. 13–15 (in Ukrainian).
4. Torhalo T.O. (2014) Osnovni problemy publichnoho upravlinnya rehional'nyum rozvytkom Ukrayiny [The main

problems of public administration of regional development of Ukraine]. Available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-2/doc/1/07.pdf>.

5. Budnyk M.A. (2009) Suchasnyy stan i perspektyvy derzhavnoho upravlinnya rehional'nym

rozvytkom Ukrayiny [Modern state and prospects of state administration of regional development of Ukraine]. Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya, vol. 2 (25). Available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2009-2/doc/1/07.pdf>.

Mashliy H.B.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management in Production
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

RESEARCH OF MAIN PROBLEMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF REGIONAL DEVELOPMENT OF UKRAINE AT THE MODERN STAGE

The realities of the present require the development of a well-balanced, economically sensible, and well-structured strategy of public administration in Ukraine that would provide a gradual exit from a difficult situation and build up economic potential.

Currently, in our country, the process of decentralization of power has begun. One of the main tasks of reforming the system of public administration is to ensure balanced economic, social, ecological, and political development of regions of the country.

Investigation of the level of economic development of some territories, conducted on the basis of analysis of indicators of volumes, dynamics and structure of gross regional product in the regions of Ukraine, showed the significant economic differentiation and structural disproportions in the development of its regions. The territories also have significant differences with regard to social indicators of living standards, cultural and historical traditions and values, the state of ecology, the available natural resource potential, and others like that. This requires taking into account these peculiarities when making decisions in the field of public administration of regional development of Ukraine.

At present, the implementation of public administration of regional development of Ukraine is not sufficiently effective. This is due to the fact that there is a number of unresolved political-legal, institutional, organizational, scientific-methodical, motivational problems. These include: the imperfection of the administrative-territorial system of the country; contradictions arising from the duplication of powers and the distribution of material and financial resources between local governments and local state administrations; insufficient coherence of national and regional program documents; preservation of the practice of "manual management" of social and economic development of regions; excessive politicization of managerial decisions; the presence of corruption and bureaucracy of the authorities, insufficiently high level of professionalism among some representatives of the civil service at the local level, lack of special knowledge for making effective decisions by deputies of local councils; the absence of a well-established system for monitoring the quality of public services at various levels of government etc. Solving these problems will stimulate the development of regions and the state as a whole.